

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами відповідальності юридичних осіб за вчинення корупційних кримінальних правопорушень»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт Закону відповідає пунктам 39, 69 Плану заходів з виконання Програми ОЕСР для України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2023 року № 1165, пунктам 12, 13 Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 06 лютого 2024 року № 3561-IX.

У 2022 році Україна розпочала процес приєднання до Організації економічного співробітництва та розвитку і Робочої групи ОЕСР як невід'ємної її частини. З цією метою 05 липня 2022 року Прем'єр-міністр України передав Генеральному секретарю ОЕСР лист із запитом про набуття членства в ОЕСР, а 02 серпня 2022 року до ОЕСР надіслано лист із запитом щодо приєднання до Робочої групи щодо боротьби з хабарництвом у міжнародних ділових операціях (далі – Робоча група).

Одним із обов'язкових кроків на шляху до членства в ОЕСР є ратифікація Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях (далі – Конвенція), яка також є одним з найвищих антикорупційних стандартів, необхідних для наближення України до членства в ЄС.

Основною вимогою Конвенції є встановлення автономної юридичної відповідальності юридичних осіб за підкуп іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях.

На сьогодні немає уніфікованого підходу щодо запровадження відповідальності юридичних осіб за підкуп іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, проте найбільш сталою і поширеною серед країн – членів ОЕСР є кримінальна модель відповідальності. Саме до такого підходу Україну закликає ОЕСР у листі Голови Робочої групи. Цей же підхід застосовано у статті 16 проєкту Директиви Європейського парламенту та Ради щодо боротьби з корупцією¹, прийняття якої очікується на початку 2025 року, після чого вона стане елементом *acquis* Європейського Союзу, до якого необхідно буде адаптувати українське законодавство.

Запроваджена у 2014 році кримінальна відповідальність юридичних осіб у вигляді заходів кримінально-правового характеру не задовольняє вимоги Конвенції. Наприклад, перелік санкцій, які можуть бути застосовані до юридичної особи в Україні досить обмежений і вони є незбалансованими, де з одного боку є незначні розміри штрафів, які не досягають мети покарання та запобігання повторним правопорушенням, а з іншого боку конфіскація майна та ліквідація юридичної особи, які ставлять під загрозу існування юридичних осіб

та можливість продовження ними господарської діяльності.

Саме тому виникла потреба кардинально змінити підхід до притягнення до відповідальності юридичної особи за вчинення від її імені та/або в її інтересах кримінального правопорушення.

Для реалізації зазначеної мети та забезпечення імплементації Конвенції України необхідно внести зміни до Кримінального кодексу України (далі – КК України) і, зокрема, передбачити: підстави для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи незалежно від притягнення до відповідальності фізичної особи, розширений перелік заходів кримінально-правового характеру та збільшення розміру штрафу, який може застосовуватись до юридичної особи, можливість застосування спеціальної конфіскації на підставі ухвали суду про застосування заходів кримінально-правового характеру.

Також потребуються зміни у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України), які регламентували б можливість організації кримінального провадження щодо застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у спеціальному порядку, тобто окремо від кримінального переслідування фізичних осіб.

Цей механізм буде передбачений лише для кримінальних правопорушень, визначених статтями 209, 369, 369² КК вчинених щодо службових осіб, передбачених у частині 4 статті 18 КК, що допоможе перевірити його ефективність на практиці щодо цієї конкретної категорії злочинів. У подальшому з урахуванням здобутого практичного досвіду та у разі ефективності запропонованого механізму кримінальної відповідальності юридичної особи його дія буде розширена і на інші категорії кримінальних правопорушень.

2. Мета законопроекту

Метою прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами відповідальності юридичних осіб за вчинення корупційних кримінальних правопорушень» (далі – проект Закону) є забезпечення виконання Україною взятих на себе зобов'язань з імплементації Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) щодо подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях та запровадження ефективного механізму притягнення юридичних осіб до відповідальності, який відповідатиме Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях.

3. Загальна характеристика й основні положення законопроекту

Проектом Закону пропонується внести зміни до:

1) Кримінального кодексу України, якими передбачити:

- підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру незалежно від притягнення до кримінальної

відповідальності фізичної особи;

- підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру;

- збільшення розміру штрафів, які застосовуються до юридичних осіб як основний захід кримінально-правового характеру та можливість застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру;

- правила застосування заходів кримінально-правового характеру та обмеження на ліквідацію юридичних осіб за спеціальною процедурою;

- можливість застосування спеціальної конфіскації на підставі ухвали про застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи та випадки застосування спеціальної конфіскації за такої підстави.

До юридичної особи можуть застосовуватись і додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру: тимчасові обмеження діяльності юридичної особи або тимчасове обмеження в отриманні прав та переваг.

Тимчасове обмеження діяльності юридичної особи – це заборона для юридичної особи протягом визначеного судовим рішенням часу здійснювати певний вид та/або види діяльності. Зокрема:

- 1) брати участь у публічних закупівлях;
- 2) користуватись ліцензією (зупинити дію ліцензії);
- 3) брати участь у приватизації державного та комунального майна;
- 4) брати участь в оренді державного та комунального майна (у тому числі продовженні договору оренди);
- 5) отримувати, продовжувати строк дії спеціального дозволу на користування надрами (у тому числі зупинення дії спеціального дозволу на користування надрами);
- 6) брати участь в органах соціального тристороннього діалогу;
- 7) купувати облігації внутрішніх державних позик України;
- 8) створювати та брати участь у роботі саморегульованих організацій;
- 9) надавати та отримувати рекламу;
- 10) здійснювати спонсорство;
- 11) брати участь у державно-приватному партнерстві;
- 12) брати участь у спільних підприємствах.

Тимчасове обмеження в отриманні прав та переваг – це заборона для юридичної особи протягом визначеного судовим рішенням строку отримувати визначені законодавством України права та/або переваги. Зокрема:

- 1) одержувати будь-які пільги та активи від держави та громади;
- 2) залучати, використовувати, освоювати кошти міжнародних технічних проєктів та міжнародних фінансових операцій;
- 3) отримувати державну допомогу суб'єктами господарювання (бути отримувачем державної допомоги);
- 4) набувати статусу резидента Дія Сіті;
- 5) отримувати державну та іншу фінансову підтримку експортної діяльності.

2) Кримінального процесуального кодексу України, якими передбачити:

- окрему главу 37¹, яка регламентує кримінальне провадження щодо

застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у спеціальному порядку, у розділі VI «Особливі порядки кримінального провадження»;

- спеціальний порядок для автономного кримінального провадження щодо юридичної особи як на стадії досудового розслідування, так і судового розгляду;

- особливості участі представника, захисника юридичної особи, які передбачають розширений обсяг прав та процесуальних можливостей для сторони захисту;

- додатковий захід забезпечення кримінального провадження у вигляді обмежень діяльності юридичної особи, яка пов'язана з внесенням змін до установчих документів щодо засновників (учасників) юридичної особи, розміру та складу статутного капіталу, найменування юридичної особи, укладання правочину, предметом якого є частка учасника у статутному капіталі юридичної особи, вчиненням значних господарських зобов'язань (значних правочинів), розпорядженням активами юридичної особи та її припиненням;

- можливість скасування обмежень щодо юридичної особи;

- закінчення досудового розслідування шляхом або закриття кримінального провадження, або звернення до суду з актом про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру;

- особливості виконання ухвали про застосування заходів кримінально-правового характеру.

Строк застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру визначатиметься судом і може становити від шести місяців до трьох років.

Зазначені зміни до КК України і КПК України обумовлюють необхідність внесення відповідних змін до низки законодавчих актів України щодо встановлення в них положень, які передбачатимуть застосування вказаних тимчасових обмежень.

У зв'язку з цим, законопроект вносяться зміни до Кодексу України про надра, Законів України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про нафту і газ», «Про рекламу», «Про державно-приватне партнерство», «Про соціальний діалог в Україні», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про фінансові механізми стимулювання експертної діяльності», «Про приватизацію державного та комунального майна», «Про оренду державного та комунального майна», «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», «Про оборонні закупівлі», «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», в частині встановлення, що застосування до юридичних осіб додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру у виді обмежень діяльності чи обмежень в отриманні прав та переваг, визначених КК України, є підставою для тимчасового припинення, на строк, встановлений судовим рішенням, здійснення визначеного судовим рішенням виду діяльності такими юридичними особами або обмеження їх можливостей отримувати права та переваги.

4. Стан нормативно-правової бази в даній сфері правового регулювання

Конституція України, Конвенція ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про надра, «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про оренду державного та комунального майна», «Про приватизацію державного та комунального майна», «Про державно-приватне партнерство», «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про нафту і газ», «Про соціальний діалог в Україні», «Про рекламу», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», «Про фінансові механізми стимулювання експертної діяльності», «Про оборонні закупівлі», «Про публічні закупівлі».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття проекту Закону не потребує додаткових витрат із Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття законопроекту

Реалізація проекту Закону дасть змогу Україні виконати взяті на себе зобов'язання щодо імплементації Рекомендації Ради ОЕСР про подальшу боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях та запровадити ефективний механізм притягнення юридичних осіб до відповідальності, який відповідатиме Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях.

Народні депутати України

**С.К. Іонушас
та інші**

